

EGUZKI URTEAGA

Irakaskuntza hirueledunaren inguruko eztabaida

Isabel Zelaak irakaskuntza hirueleduna bultzatu nahi du Euskal Autonomia Erkidegoan, bere Sailaren egitasmorik nagusietarikoa dela esanez. EAE munduari irekitzeko eta globalizazioari prestatzeko asmoarekin, euskara eta espainolarekin batera, ingelesa ere ikasleei irakatsi nahi die. Asmoa interesgarria den arren, kontuan izanik Autonomia Erkidegoko bi hizkuntzak menperatzeaz gain nazioarteko hizkuntza den ingelesa ezagutarazi nahi dela, hainbat galdera sortzen ditu, bereziki orokortzen bada: euskarari sagaratuko zaion denbora gutxitzen bada, nola berma daiteke ikasleek lurralde horri propioa zaion hizkuntza behar bezala menpera dezaten? Hiru hizkuntza pixka bat erakusteak ez al du eragingo hizkuntza horiek zerbait ezagutuko direla baina ez dela bakar bat behar bezala menperatuko? Irakaskuntza hirueledunaren atzean, ez al da euskara zokoratu nahi?

Irakaskuntza hirueledunaren eredua interesgarria izan daiteke, beti ere baldintza batzuk betetzen badira. Batetik, argi geratzen bada EAeko hizkuntza propioa euskara dela eta, horrela den neurrian, gainerako hizkuntzen gainean lehentasuna eduki behar duela, kontuan izanik koofiziala den espainola gisa guziz ikasleek ikasiko dutela beraien ingurugiroa espainol eleduna baita, batik bat, aisialdian, komunikabideetan, lagunartean eta maiz familian. Bestetik, hasiera batean euskarari lehentasuna eman behar zaio, eta espainola eta bereziki ingelesa pixkanaka sartu behar dira haurra-
ren eskola ibilbidea aurrera doan neurrian. Horri esker ber-

matuko litzateke 18 urte dituztenerako gazte guztiek EAEko bi hizkuntza koofizialak behar bezala ezagutzea eta erabil-tzea, eta, handitzen diren neurrian, beraien ingelesaren menperakuntza hobetzea. Hori dela eta, bigarren mailan eta bereziki unibertsitatean ingelesa maila hobetzeko aukera edukiko lukete.

Hezkuntzaren marko hirueleduna

Gogora dezagun, 2010eko martxoaren 3an, Eusko Lege-biltzarrean egindako diskurtso batean, Isabel Zelaak, Hez-kuntza, Unibertsitate eta Ikerketa Sailburuak alegia, Hez-kuntzaren marko hirueleduna aurkeztu zuela, egitasmo ho-rrren helburua hizkuntza eredia (A, B eta D ereduetan oina-rritua) gainditzea eta hobetzea zelarik. Zelaaren arabera, modelo berriak hiru oinarri ditu:

Euskara indartzea, elebitasuna egonkortzea eta ingelesa sus-tatzea. [...] Ez dugu hizkuntza hausturarik nahi, ez gure ko-munitatean, ez kanpoari begira. Sustrai sakonak dituen zuhaitz bat gara eta gure adarrak munduan zehar hedatu nahi ditugu.

Egitasmoaren ezaugarriak honakoak dira. Deialdi publiko baten ostean, 40 eskola aukeratuko dira, hiru urtean zehar irakaskuntza elebiduna abian jar dezaten. Hasiera batean, horietariko 25 publikoak eta 15 kontzertatuak izatea aurrei-kusten zen. Lehen mailako laugarren urteko eta bigarren mailako lehen urteko 2.000 bat ikaslek euskara, espainola eta ingelesa ikasiko dituzte gutxienez bost ala sei ordu ba-koitza astean. Hortik aurrera, zentro bakoitzak askatasuna edukiko du irakaskuntza denboraren %40 zein hizkuntzatan ematen duen aukeratzeko eta bere hezkuntza egitasmoari egokitzeko. D ereduan ikasten duen ikasle batentzako, alda-ketak suposatzen du bi ordu gehiago sagaratuko dizkiola bai ingelesari eta bai espainolari. Bestela esanda, euskarari sagra-ratuko dion denborak behera egingo du (lau ordu gutxiago astero). Hizkuntza bakoitza, irakasgai bezala irakatsia izateaz

gain, erabilia izango da Zientziak, Historia ala Matematika bezalako irakasgaiak emateko.

Eusko Jaurlaritzak ahalik eta adostasun handiena lortu nahi du alderdien, irakasleen zein gurasoen artean. Horretarako, modu esperimentalean gauzatuko da eta, ikasturte bakoitzaren amaieran, ebaluaketa zorrotz bat egingo da jakiteko ea eredu berriak aurrekoak baino emaitza hobek lortzen dituen. Ebaluaketa OCDEk finkatutako irizpideen arabera egingo da. Ebaluaketaren emaitzak ez daitezten galdetatuak izan, nazioartean prestigio handia duten erakundeek gainbegiratu dute. Baina, irakaskuntza hirueleduna arrakastatsua izan dadin, ezinbestekoa da ikasle zein irakasleak laguntzeko neurriak har daitezten. Batetik, irakasleak hizkuntzetara trebatzeko hainbat diru-laguntza eskainiko dira. Horrela, 2011-2012 ikasturtean, hizkuntza heziketari sagaratuak aurrekontua hirukoiztu da, 600.000 eurotik 1,6 milioi eurora igaroz. Bestetik, ingelesezko barnetegiak sortu dira, ikasleek Shakespeareren hizkuntza erabiltzeko aukera eduki dezaten.

Egitasmoaren gauzapena

Irakaskuntza hirueleduna praktikara eramaterakoan, hainbat arazo sortu dira. Esaterako, hautagaitza aurkeztu duten zentroetatik %75,6 kontzertatuak direla eta soilik %24,4 publikoak. Hori ez dator bat Eusko Jaurlaritzak zeuzkan asmoekin, zeren gehiengoa zentro publikoek osatua izatea espero zuen. Era berean, probintzien artean alde nabarmenak daude, zeren aurkeztu diren 74 zentroetatik 44 Bizkaikoak dira, 19 Gipuzkoakoak eta 11 Arabakoak. Aldiz, eskaera sozial bat badagoela argi geratu da, zeren egitasmoak aurreikusten dituen 40 plazak betetzeko 74 eskaera egin dira, ia bikoitza, alegia. Era berean, ingelesezko barnetegiak eskara geroz eta handiagoa dute. Hain da egia, ezen plazen kopurua bikoiztu egin den, 122 taldetan banatuta dauden 3.261 ikasle batuz.

Baina, datu kuantitabo horiez gain, egitasmo horrek zenbait galdera planteatzen ditu. Batetik, bost urtero Eusko Jaurlaritzak egiten duen inkesta soziolinguistikoak erakusten du tarte geroz eta handiagoa dagoela euskararen ezagutza eta erabilpenaren artean. Tarte horren arrazoiak anitzak dira: 1) euskara menperatzen duten pertsonen kopuru urria, bereziki eskualde batzuetan, 2) euskararen menperakuntza ez nahikoa, eta 3) hizkuntza gaitasunaren sentimendu apala. Hori dela eta, euskal herritarrek ez badute euskara nahikoa ondo menperatzen eta erosoago sentitzen badira erdaraz hitz egiten, arrisku handia dago espainolez hitz egin dezaten ala erraztasun handiz erdarara lerra daitezen. Zentzu horretan, irakaskuntza hirueledunak, euskararen eta euskarazko irakaskuntza murriztuko duen neurrian, euskararen menperakuntzari kalte egingo dio, bere erabilpena are eta gehiago txikituz.

Bestetik, hiru hizkuntzak maila berean jartzen badira eta tarte berdina eskaintzen bazaie, horietariko bi (euskara eta ingelesa, alegia) kaltetuak aterako dira, zeren haurren ingurugiroa, maila handi batean, espainol eleduna da. Izan ere, komunikabideek, aisialdiak eta lagun-taldeek batik bat espainola erabiltzen dute. Datu horiek oso garrantzitsuak dira, kontuan izanik, esaterako, haur batek antzeko denbora igarotzen duela telebistaren aurrean eta eskolan. Izan ere, gaur egun, 4 eta 12 urte arteko ikasle batek 900 ordu igarotzen ditu eskolan eta ia beste hainbeste telebistaren aitzinean. Hala ere, haurren %30 eskolatik etxera itzultzen direnean egiten duten lehen gauza telebista piztea da, eta 4 eta 12 urte arteko haurren %31,3k telebista dauka bere gelan. Bestela esanda, irakaskuntzak euskara, espainola eta ingelesa modu berean irakasten baditu, espainolari fabore egiten zaio.

Aterabide posibleak

Beraz, helburua baldin bada euskal herritarrak hirueledunak izan daitezela beraien eskola ibilbidea amaitzen dutenean, ezinbestekoa da zenbait puntu argi uztea:

- Euskara, Euskal Autonomia Erkidegoko (baita Nafarroako eta Ipar Euskal Herriko hiru probintzietako) hizkuntza propioa den neurrian eta hizkuntza koofiziala den mailan, lehentasunezkoa da, batetik, ingurugiro sozio-linguistikoa erdalduna delako, eta, bestetik, hizkuntza gutxitua baita, bai eremu publikoan bai eremu pribatuan. Euskarari ez bazaio lehentasunik ematen, kaltetua aterako da eta euskal herritarrek ez dute beraien hizkuntzaren ezagutza nahikorik izango egunerokotasunean erabili ahal izateko.
- Euskarari lehentasuna emateak esan nahi du hasiera batean euskararen irakaskuntzak leku handiena bete behar duela eta espainola zein ingelesa pixkanaka sartu behar direla. Bigarren mailan eta are eta gehiago unibertsitatean, bereziki ingelesaren tokia handitu beharko litzateke, ikasleak hirugarren hizkuntza horretan behar bezala prestatuak izan daitezten. Ukaezina da ingelesa menperatzea baliabide kognitibo eta komunikatibo nagusia dela goi mailako ikasketetan eta lan harremanetan behar bezala jarduteko.

Frantsesaren tokia

Alabaina, ingelesa menperatzea ezinbestekoa bada, nazioarteko hizkuntza nagusia den neurrian, zein toki uzten zaio frantsesari? Bestela esanda, irakaskuntza hirueledunak ez du esan nahi hirugarren hizkuntza, nahitaez, ingelesa izan behar denik. Frantsesa hirugarren hizkuntza bezala erakustek bere interesa dauka hainbat arrazoiengatik:

- Euskal Herria errealitate politiko, kultural eta linguistikoa den neurrian eta bertan dauden herritarrek komunitate komun bat osatzen duten heinean, ezinbestekoa da mugaz gaindi bizi diren herritarrek elkar uler dezaten, elkarrekin bizi eta lan egin ahal izateko. Elkar ulertze hori partekatzen duten hizkuntza komunaren bidez egin daiteke, nahiz eta euskararen bilakaerek kontrako

joerak jarraitu azken hiru hamarkadetan (Hego Euskal Herrian euskararen ezagutzak gora egiten duen bitartean, behera egiten du Ipar Euskal Herrian), eta baita espainol ala frantsesaren bitartez ere. Horrek eskatzen du Hegoaldeko biztanleriak frantsesa menperatzea eta Iparraldekoak espainola ezagutzea.

- Hurbiltasun geografikoak eta mugen desagerpenak (Europar Batasunaren eraikuntzarekin) eragiten du askoz harreman gehiago dagoela mugaz gaindiko erakunde, enpresa, elkarte, kirol-talde, komunikabide eta herritarren artean. Geroz eta ohizkoagoa da Ipar Euskal Herriko herritarrentzat Gipuzkoara joatea erosketak egitera, jai giroaz gozatzeri ala futbol zein errugbi partida bat ikustera. Era berean, Hego Euskal Herrian jai eguna delarik, Baiona eta Miarritzeko kaleak Hegoaldeko herritarrez beteak daude. Testuinguru horretan, interesgarria izan daiteke batzuek besteek erabiltzen duten hizkuntza menperatzea, trukatu eta elkar ulertzeko.
- Frantsesa ikasteak badauka beste hobari bat, alegia, historia, kultura eta tradizio bat ezagutzeko parada eskaintzen duela, baita mundua ezagutzeko modu berezi bat ere. Izan ere, ingelesa nagusitzen den neurrian, berari lotuak zaizkion pentsamolde, kode eta erreferentziak nagusitzen dira. Joera hori oso nagusia da unibertsitatean, ikerkuntzan, baita literaturan eta zineman ere. Erreferentzia guztiak iturri beretik datozen neurrian, pentsamoldea uniformizatzeko arriskua dago. Zentzu horretan, frantsesa menperatzeak, frantses kultura ezagutzeko parada eskaintzeaz gain, frankofoniaren mundua irekitzen du eta, ondorioz, kontinente guztietara irekitzeko aukera eskaintzen du.

Beraz, irakaskuntza hirueleduna ezinbestekoa bada, baldintza batzuetan egin behar da, ez bada nahi euskara kalte-tua ateratzea, hizkuntza ezberdinen menperakuntza ezegokia izatea eta pentsaera bakarraren baliokide izatea.¶